

Leo Trotskij

Churchill som biograf och historiker

23 mars 1929

Under 1918 -19 försökte Churchill störta Lenin med vapenmakt. 1929 försöker han sig på ett psykologiskt och politiskt porträtt av honom i sin bok *The Aftermath* (Efterverkningar).¹ Kanske hoppades han därmed uppnå något slags litterär revansch för sin misslyckade vädjan till svärdet. Men hans metoder är lika otillräckliga under hans andra attack som de var i den första.

”Hans [Lenins] medkänsla, kall och stor som den Arktiska oceanen; hans hat, hårt som bödelns näsa”, skriver Churchill. Han jonglerar sannerligen med antiteser som en atlet med hantlar. Men ett vaksamt öga märker snabbt att hantlarna är gjorda av målad papp och den svällande bicepsen är utfylld med stoppning. Den verkliga Lenin var fylld av moralisk styrka – en styrka vars främsta kännetecken var dess absoluta anspråkslöshet. Att försöka bedöma honom i termer av scenkonster skulle med nödvändighet misslyckas.

Churchills fakta är bedrägligt felaktiga. Titta på hans tidsuppgifter till exempel. Han upprepar en uppgift, som han stött på någonstans, beträffande det dystra inflytande som avrättningen av hans äldre bror hade på Lenins utveckling. Han förlägger händelsen till år 1894. men i själva verket genomfördes mordförsöket på Alexander III som organiserats av Alexander Uljanov (Lenins bror) den 1 mars 1887.² Churchill betyder att 1894 var Lenin sexton år. Men han var faktiskt tjugofyra och satt i ledningen för den hemliga organisationen i Petersburg. Vid tidpunkten för Oktoberrevolutionen var han inte trettionio, som Churchill får det till, utan fyrtiosju. Churchills misstag vad gäller kronologin visar hur förvirrat han ser på den period och de människor som han skriver om.

Men när vi övergår från tidsdispyterna till historiefilosofin blir vad vi ser ännu mer beklagansvärt.

Churchill berättar att disciplinen i den ryska armén slogs sönder efter februarirevolutionen, genom ordern att avskaffa honnör för officerarna. Detta var de missnöjda gamla generalernas och ambitiösa unga underordnades åsikt; i övrigt är det blott och bart absurt. Den gamla armén stod för de gamla klassernas överhöghet och krossades genom revolutionen. När bönderna hade övertagit jordägarnas egendomar kunde deras söner knappast fortsätta att tjäna under officerare som var söner till jordägarna. Armén är inte bara en teknisk organisation, som har att göra med marscherande och befordringsgång, utan en moraliska organisation, som grundas på ett bestämt schema för ömsesidiga relationer mellan individer och klasser. När ett schema av detta slag rycks upp av en revolution kollapsar oundvikligen armén. Det har alltid varit på detta sätt. ...

Churchill medger att Lenin hade ett kraftfullt intellekt och en kraftfull viljestyrka. Enligt Lord Birkenhead var Lenin helt enkelt icke-existerande: vad som verkligen existerar är en Leninmyt (se hans brev i *The Times* 26 februari 1929). Den verkliga Lenin var en ren nolla som Arnold Bennetts Lord Raingos kolleger föraktfullt kunde se ned på. Men trots denna enda skillnad i deras bedömning av Lenin, är de båda Tories exakt lika i sin totala oförmåga att

¹ När Winston Churchill publicerade *The Aftermath*, en bok om utvecklingen efter Första världskriget där Lenin häftigt kritiserades, besvarade Trotskij omedelbart attacken med denna artikel, som publicerades i *John O'London's Weekly*, 20 april 1929. Churchill å sin sida kommenterade Trotskij-artikeln i ett Trotskij-porträtt publicerat 1937: [Leon Trotskij, alias Bronstein](#)

² Alexander Uljanov avrättades 20 maj 1897.

förstå Lenins skrifter om ekonomi, politik och filosofi – skrifter som fyller mer än femtio volymer.

Jag misstänker att Churchill inte ens kunde nedlåta sig till att göra sig besväret att noggrant läsa den artikel om Lenin som jag skrivit för *Encyclopedia Britannica* 1926. Hade han gjort det, skulle han inte ha begått dessa grova, iögonenfallande faktamisstag som förvränger hela perspektivet.

En sak som Lenin inte kunde tolerera var oklara tankar. Han hade bott i alla europeiska länder, behärskade många språk, hade läst och studerat, observerat, jämfört och generaliserat. När han hamnade i ledningen för ett revolutionärt land, underlät han inte att dra nytta av denna möjlighet att förkovra sig på ett medvetet och noggrant sätt. Han upphörde inte att följa utvecklingen i alla andra länder. Han kunde läsa och tala engelska, tyska och franska flytande. Han kunde läsa italienska och ett antal slaviska språk. Under de sista åren av sitt liv ägnade han, trots att han var överhopad av arbete, varje ledig stund åt studier av det tjeckiska språkets grammatik för att utan mellanhänder kunna ha tillgång till Tjeckoslovakiens inre liv.

Vad kan Churchill och Lord Birkenhead begripa om detta kraftfulla, genomträngande, outtröttliga intellekts verksamhet, med dess förmåga att översätta allt ytligt, tillfälligt, utifrån kommande till något allmängiltigt och grundläggande? Den lyckligt ovetande Lord Birkenhead inbillar sig att Lenin aldrig hade funderat över parollen ”All makt åt sovjeterna” före februarirevolutionen 1917. Men problemet med sovjeterna och deras möjliga funktioner var det absolut centrala temat i Lenins och hans kamraters arbete från 1905 och framåt, till och med tidigare.

Lord Birkenhead kompletterar och korrigerar Churchill, och hävdar att om Kerenskij hade haft ett uns av intelligens och mod skulle sovjeterna aldrig kommit till makten. Här finns verkligen en historiefilosofi som är trösterik! Armén faller sönder på grund av att soldaterna beslutat att inte göra honnör för de officerare som de möter. Innehållet i kraniet hos en radikal advokat råkar ha varit något hekto för litet, och detta är tillräckligt för att ett gudfruktigt och civiliserat samhälle ska rasa samman! Men vad kan ett samhälle vara värt om det när det verkligen behövs är oförmöget att tillhandahålla det hjärninnehåll som krävs?

Dessutom stod inte Kerenskij ensam. Kring honom fanns en hel krets av Ententens företrädare. Varför kunde inte de instruera och inspirera honom, eller om nödvändigt ersätta honom? På denna fråga har herr Churchill inget annat svar än detta: ”Statsmännen i de allierade nationerna låtsades [eller påverkades att] tro att allt var i sin ordning, och att revolutionen innebar en påtaglig fördel för den gemensamma saken” – vilket betyder att de berörda representanterna var totalt oförmögna att förstå den ryska revolutionen – eller, med andra ord, inte på något avgörande sätt skiljde sig från Kerenskij själv.

Idag kan inte Lord Birkenhead förstå att Lenin var särskilt förutseende, när han undertecknade Brest-Litovsk-freden. (Jag syftar inte på det faktum att Lord Birkenhead påstår att jag 1918 skulle ha förespråkats fortsatt krig med Tyskland.) Den ärevördige konservative följer på denna punkt alldeles för fogligt uttalandena från Stalinskolas historiker. Han anser idag att freden då var oundviklig. Med hans egna ord kunde ”endast hysteriska dårar” ha inbillat sig att bolsjevikerna skulle haft förmåga att slåss mot Tyskland: ett mycket anmärkningsvärt, men senkommet, erkännande!

Den brittiska regeringen, och faktiskt alla entente-regeringar vid denna tid, insisterade kategoriskt på att vi skulle slåss mot Tyskland, och när vi vägrade svarade man med blockad mot och intervention i vårt land. Vi skulle, med den konservative politikernas eget energiska språk, kunna fråga: Vilka var det som var de hysteriska idioterna vid den tidpunkten? Var det inte de som avgjorde Europas öde? Lord Birkenheads åsikt skulle ha varit mycket förutseende

1917; men jag måste erkänna att jag har mycket liten användning för ett förutseende som förfäktas tolv år efter den tidpunkt när det kunde ha varit till nytta.

Gentemot Lenin åberopar Churchill – och detta är artikelns verkliga kärna – statistik över förlusterna under inbördeskriget. Denna statistik är ganska fantastisk. Men det är ändå inte huvudsaken. Offren var många på båda sidor. Churchill specificerar uttryckligen att han varken inkluderar dem som svultit ihjäl eller dött i epidemier. Med sitt förmenta kraftspråk förklarar han att varken Timur Lenk eller Djingis Khan var lika hänsynslösa som Lenin i fråga om att offra människoliv. Att döma av den ordningsföljd han använder sig av skulle man kunna tro att han håller Timur Lenk som mer hänsynslös än Djingis Khan. I detta avseende har han fel; statistiska och kronologiska tal är definitivt inte denna finansministers starka sida. Men detta är bara sagt i förbigående.

För att finna exempel på massutrotning av människoliv måste Churchill leta sig tillbaka till Asiens 12- och 1300-talshistoria. Det stora europeiska kriget 1914-18, då tio miljoner dödades och tjugo miljoner invalidiserades, verkar helt och hållet ha fallit honom ur minnet. Djingis Khans och Timur Lenks härjningståg var en barnlek i jämförelse med vad civiliserade nationer sysslade med 1914 - 18. Men i en anda av upphöjd moralisk indignation talar Churchill om offren för inbördeskriget i Ryssland – och glömmer Irland, Indien och andra länder.

Kort sagt handlar det inte så mycket om offren som om de plikter och syften för vilka kriget fördes. Churchill vill klargöra att alla offer, över hela världen, är tillåtliga och korrekta så länge syftet är det Brittiska imperiets makt och suveränitet – dvs dess härskande klassers. Men de jämförelsevis mindre offren är felaktiga när de är ett resultat av folkens kamp för att ändra sina livsvillkor – såsom skedde i England på 1600-talet, i Frankrike vid slutet av 1700-talet, i USA två gånger (under 1700- och 1800-talet), i Ryssland under 1900-talet, och som kommer att inträffa mer än en gång i framtiden.

Förgäves söker Churchill stöd genom att frammana de två asiatiska krigarhövdingarna, som båda slogs i – visserligen nomadiska, men dock – aristokratiens intressen, lystna på nya territorier och fler slavar – och ur denna aspekt stod handlande i överensstämmelse med Churchills principer, men sannerligen inte med Lenins. Vi bör verkligen minnas att Anatole France, den siste store humanisten, ofta uttryckte att av alla slags blodtörstiga galenskaper som kallas krig, var inbördeskriget det minst galna, eftersom åtminstone det folk som förde det gjorde det av egen fri vilja och inte på order.

Churchill har begått ännu ett mycket stort misstag, och ur hans egen synpunkt verkligen ett ödesdigert sådant. Han glömde att det i inbördeskrig, liksom i alla krig, finns två sidor; och i detta speciella fall hade offren varit betydligt färre om han inte hade anslutit sig till en mycket liten minoritets sida. I Oktober tog vi makten nästan utan någon sammandrabbning alls. Kerenskijs försök att återta makten gick upp i rök som en daggdropp på en rödglödande sten. Så mäktig var massornas drivkraft att de gamla klasserna knappast vågade göra motstånd.

När startade egentligen inbördeskriget, som beledsagades av den röda terrorn? Eftersom Churchill är dålig på kronologi, så låt oss hjälpa honom. Vändpunkten var mitten av 1918. Ledda av ententens diplomater och officerare tog tjeckoslovakerna kontroll över järnvägs-linjen mot öst. Den franske ambassadören Noulens organiserade Jaroslavs motstånd. En annan utländsk representant organiserade terroråd och försökte stänga av vattenförsörjningen till Petersburg. Churchill uppmuntrade och finansierade Savinkov; han stod bakom Judenitj. Han beslutade om de exakta datum när Petersburg och Moskva skulle falla. Han stödde Denikin och Wrangel. Den brittiska flottans örlogsskepp bombarderade vår kust. Churchill proklamerar de ”fjorton nationernas” ankomst. Han var inspiratör, organisatör, finansiell

uppbackare, inbördeskrigets profet; en generös uppbackare, en halvdan organisatör och en mycket dålig profet.

Det skulle varit bättre för honom om man hade rått honom att inte dra upp minnena från denna tid. Antalet offer skulle ha varit, inte en tiondel, utan en hundradel eller tusendel så många om det inte vore för brittiska pengar, brittiska slagskepp, brittiska stridsvagnar, brittiska officerare och brittisk matförsörjning.

Churchill förstår varken Lenin eller de plikter som han var ålagd. Hans brist på förståelse är som värst när han försöker ta sig an införandet av den Nya Ekonomiska Politiken. I hans ögon vederlade Lenin därmed sig själv. Lord Birkenhead tillägger att inom tio år var Oktoberrevolutionens själva principer bankrutta. Ja: han som på tio år misslyckades med att avskaffa gruvarbetarnas arbetslöshet, eller att minska den, förväntar sig att vi ryssar på tio år ska kunna bygga upp ett nytt samhälle utan att begå några misstag, utan skavanker, utan motgångar; en underbar förväntan som gör att vi kan bedöma den primitiva och rent teoretiska kvaliteten på den förnäma högermannens förutsägelser. Vi kan inte förutsäga hur många fel, hur många bakslag, som kommer att åtfölja historiens förlopp; men att, mitt ibland alla slags hinder och avvikelser och bakslag, kunna se de stora linjerna i den historiska utvecklingen var vad Lenin uppnådde med sitt geni. Och om restaurationen hade lyckats vid den tidpunkten, skulle behovet av radikala förändringar av samhällsorganisationen förblivit lika stort.

Översättning: Göran Dahlman